

A KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ÉRTÉKPREFERENCIÁINAK VIZSGÁLATA A „ZÖLD” ÉS „NEM ZÖLD” ÓVODÁBA JÁRÓ GYERMEKEK SZÜLEINEK KÖRÉBEN

Laoues-Czimbalmos Nóra – Müller Anetta – Mező Katalin –
Mercs Elizabet – Molnár Anikó

Összefoglalás

Kutatásunk a fenntarthatóság kérdéskörére fókuszálva a „Zöld” óvodákba és a „nem Zöld” óvodákba járó gyerekek szüleinek értékrendjét vizsgálja, illetve az intézményválasztás motivációját elemzi. Minta: a mintát Szabolcs - Szatmár - Bereg megye óvodáiba járó gyerekek szülei alkotják (N=214). Módszer: kérdőív segítségével vizsgáltuk, hogy a szülők intézményválasztásának motivációit mennyire befolyásolják a következő faktorok: a környezeti nevelésre, fenntartható gondolkodásmódra nevelő Zöld óvodai program hangsúlyozottsága, az elhelyezkedés, az óvodapedagógusok és/vagy az ismerősök ajánlása. Rákérdeztünk az élelmiszerfogyasztás és a vásárlási és fogyasztói szokásokban megjelenő tudatos és felelős magatartásra, valamint a környezettudatosságra is. Eredmények: fel-tételezésünk a kutatás során beigazolódott, miszerint a „Zöld” óvodát választó szülők értékpreferenciájában a fenntarthatóság iránti magas elköteleződés és a környezet-tuda-tosság markánsabban megjelenik, mint a „nem Zöld” óvodába járóknál, és ezeknek az értékeknek az átadását fontosnak vélik a gyerekeik nevelése során is.

Kulcsszavak: Zöld óvoda, egészséges életmód, környezettudatosság, környezeti nevelés, fenntarthatóság

JEL: I1, I2

RESEARCH OF THE VALUE PREFERENCES OF ENVIRONMENTAL EDUCATION AND HEALTHY LIFE IN PARENTS OF CHILDREN WHO GO TO GREEN AND NON-GREEN KINDERGARTEN

Abstract

Focusing on the issue of sustainability, our research examines the value system of parents of children attending “Green” kindergartens and “non-green” kindergartens, and analyzes the motivation for choosing an institution. Sample: parents of children attending kindergartens in Szabolcs - Szatmár - Bereg county (N = 214). Method: A questionnaire was used to examine the extent to which parents’ choice of institution is influenced by the following factors: the emphasis on the Green Kindergarten Program for Environmental Education, Sustainable Thinking, location, recommendations from kindergarten teachers and / or acquaintances. We were also asked about conscious and responsible behavior in food consumption and purchasing and consumer habits, as well as environmental awareness. Results: Our hypothesis has been proven in the research that parents who choose “Green” kindergarten show a greater commitment to sustainability and environmental awareness than non-Green kindergarten parents, and they consider it important to pass on these values to their children. during the course.

Keywords: *green kindergarten, healthy lifestyle, environmental awareness, environmental education, sustainability*

JEL: I1, I2

Bevezetés

A fenntarthatóság kérdésköre és a környezeti értékeink megóvása igen sok kutatás fókuszába került napjainkra (Lengyel, 2017, Lengyel et. al. 2019, Kőszegi 2019). A környezet védelme az emberi egészség egyik determinánsa, hiszen számos kutatás igazolja, hogy a környezeti ártalmaknak komoly egészségkárosító hatása van az ember egészségére (D'Amato et. al. 2015, Müller et. al. 2018, Al-Qerem et. al. 2016). Mivel az egészségi állapotot leginkább meghatározó tényezők között a külső (azaz társadalmi és környezeti), valamint belső (azaz biológiai és életmódbeli) tényezők kiemelten meghatározók, így az értékrendbe való beépítése már fiatal korban szükséges (Szabó et al 2003; Biró 2006; Biró 2015). Mindezt az is bizonyítja, hogy az életminőséget befolyásoló körülmények közül a leghangsúlyosabb az életmód, a genetikai adottságok és a környezeti hatások szerepe (Varga-Hatos és Karner, 2008). Nem véletlen, hogy számos nemzetközi szervezet (NOB, MOB, ENSZ) is elkötelezte magát a környezetvédelem társadalmi dimenzióinak, a propagálása mellett, ezáltal a fenntarthatósági normatívák is előtérbe kerülnek, melyek tovább segítik a nemzetközi összefogást, és ezáltal olyan lépések megtételére ösztönzik az embereket, melyek eredményeként a felelősségtudat is megjelenik tevékenységükben, gazdagítva értékrendjüket (Stregova et al 2015; Ráthonyi-Ódor et al 2016; Biró és mtsai, 2017). Az ENSZ (2002) meghirdette 2005–2015 közötti időszakra a Fenntarthatóságra Nevelés Évtizedét, mellyel letette a voksot a fenntarthatóság ismereteinek és a környezeti kultúra értékeinek fontossága mellett. Az ENSZ ezzel felhívta a figyelmet arra, hogy az oktatás és a nevelés egyik meghatározó alappillére a környezeti értékeink megóvását szem előtt tartó oktatási elvek és módszerek.

Fontos, hogy a fenntarthatóság elvei ne csak a gazdaságban, a munkahelyeken, az otthonunkban, a fogyasztásban, a szabadidő eltöltésében (Biró et al. 2018; Lenténé et al 2018a,b;) de az oktatásban (Szabó et al 2003) is megjelenjen. A Zöld Óvoda Program előtérbe helyezi a környezeti értékeken alapuló oktatást és ennek intézményi megjelenését. Ezt a programot a KvVM (Környezetvédelmi- és Vízügyi Minisztérium) alakította ki mely megfogalmazza a Zöld Óvoda kritériumrendszerét, működési sajátosságait és a hálózathoz való csatlakozás lehetőségeit. Valamennyi óvodában meg kell, hogy jelenjen a környezeti nevelés, ám a Zöld óvodákban ez fokozottabb figyelmet és prioritást kap nem csak az oktatási programba, de a működés-működtetés is „Zölden” zajlik, azaz az erőforrások gazdaságos felhasználásával. Magyarországon egyenlőre még kevés óvoda nyerte el a ezt a címet csatlakozva a környezeti értékek oktatásának és nevelésének prioritása mellett (Breier, 2011).

A környezettel kapcsolatos értékrendszer, a környezeti elemek értékeinek megóvásával kapcsolatos ismeretek és szemléletmód kialakítása szempontjából az óvodáskor az egyik legideálisabb korszak (Szűcs-Pál, 2018). Minél korábbi életszakaszban szükséges a környezeti nevelés megvalósítása, melyben a példaadás, a jó gyakorlatok és a korosztály-specifikus (meseösvény, környezeti-projekt hét, stb.) oktatása; Thiengka-

mol, N. (2012). Mivel hazánkban nem nagy a Zöld Óvodák száma így kevés kutatási eredmény áll a rendelkezésünkre (Mercs 2019). A Zöld óvodákban fontosabbnak tartják a környezeti nevelést és a külső világ tevékeny megismerését. Ezek az intézmények nagyobb mértékben támaszkodnak saját erőforrásaikra, azok céltudatos felhasználására, míg a nem Zöld óvodák markánsabban igénylik a fenntartó segítségét (Labanc, 1998). Ez a kutatási eredmény jól tükrözi, hogy a Zöld Óvoda címet elnyert intézmények nem csak a pedagógiai programjukban, de a fenntartásukkal, fenntarthatóságukkal, működésükkel kapcsolatosan is hűek a filozófiájukhoz.

A Zöld óvodák nagyobb forráskereső képességükkel, az önkéntesekkel és a helyi civilekkel való együttműködésükkel hozzájárulnak az intézmény fenntarthatóbb működéséhez (Havas, Széplaki & Varga 2004, Villányi, Horváth & Varga, 2010). Szűcs és Pál (2018) szerzőpáros arra hívja fel a figyelmet, hogy az általuk kutatott Zöld óvodákban nevelő pedagógusok szignifikánsan többen voltak, akik részt vettek az egészséges életmód, a hagyományörzés és a környezeti nevelést érintő továbbképzéseken, mint a nem Zöld óvodában dolgozó óvopedagógusok.

A kutatás bemutatása és módszerei

Kutatásunk célja volt, annak megismerése, hogy milyen módon valósul meg és kapcsolódik össze az egészségnevelés és környezettudatosság a Szabolcs - Szatmár - Bereg megyei óvodákba járó gyerekek szülei körében, melyet egy pilot kutatás előzött meg (Mercs 2019). A környezettudatos szülők az egészségnevelés fontosságát és jelentőségét hogyan képviselik gyermekeik nevelése során és ez befolyásolja-e az intézményválasztás motivációját?

További célunk volt feltérképezni, azt is, hogy a Zöld óvodákban az egészségnevelés és a környezettudatos magatartás kialakítása hogyan valósul meg a programokban és a nevelésben. A kutatásban a „Zöld” és „nem Zöld” óvodák közötti azonosságokat és különbségeket tártuk fel, melynek során az óvodák programját, tevékenységét, életét, az intézményekbe járó gyermekek és szülei életmódbeli szokásait vizsgáltuk.

Vizsgálatunkban egyrészt kérdőíves módszerrel felmértük a szülők környezeti értékek és egészségmagatartás attitűdjét és az óvodaválasztás motivációit. Másrészt vizsgáltuk a szülők illetve a gyermekek egészséges életmódjával kapcsolatos szokásait, környezettudatos életvitelük megvalósítását.

A kérdőíveket Szabolcs- Szatmár-Bereg megye – Balkány település körzetében lévő „Zöld” és „nem Zöld” óvodákban osztottuk ki, s az óvodákba járó gyermekek szülei körében töltöttük ki. A kérdőívkitöltés anoním volt. A felmérést 2019 februárjában folytattuk le. A kérdések között voltak feleletválasztós itemek, ahol csak egy választ lehetett megjelölni, többválasztós kérdések, valamint 1-5-ig terjedő

Likert-skálát alkalmaztunk az értékpreferencia kérdéskörénél. A felmérés lezárásáig 249 kérdőívekből 214 értékelhető kérdőívet kaptunk vissza. A „Zöld” óvodából 109 fő, valamint a „nem Zöld” óvodából 105 fő szülő töltötte ki a kérdőívet. Alapstatisztikát számítottunk, az összefüggések vizsgálatára pedig χ^2 próbát alkalmaztunk. Az eredményeket grafikus úton szemléltettük.

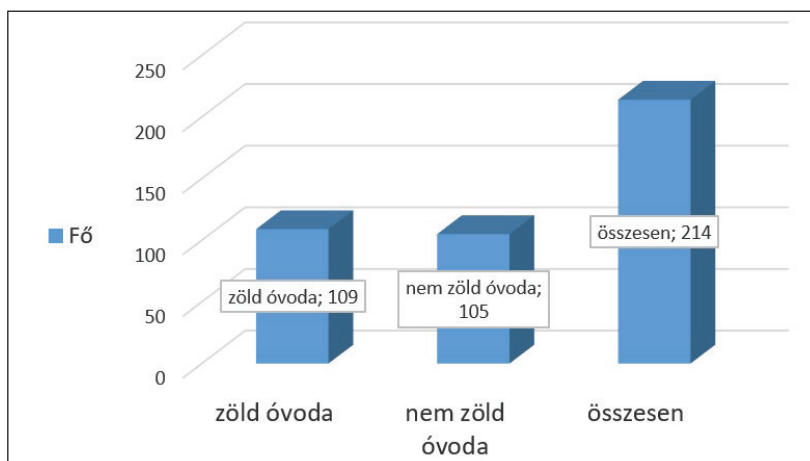
Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy az óvodás gyermekek szüleinél hogyan jelennek meg a környezeti és egészségneveléssel kapcsolatos értékek. Vizsgáltuk, hogy a „Zöld” és „nem Zöld” óvodákba járó gyerekek szüleinek értékpreferenciája eltérően alakul-e?

Kutatásunk előtt feltételeztük, hogy:

- A „Zöld” óvodába járó gyermekek szülei tudatosabbak az egészséges életmód és a környezetvédelem területén, mint a „nem Zöld” intézményekbe járó gyermekek szülei, mely az intézményválasztás motivációjában is markánsan megjelenik.
- Az egészséges életmód és a zöld tartalmak szorosan összefüggnek, melyeket a „Zöld” óvodák komplexen kezelik.

Szociodemográfiai adatok

A „Zöld óvodákban” végzett kérdőíves kutatásból 109 fő, a „nem Zöld óvodákban” pedig 105 fő adott értékelhető választ (1. ábra).

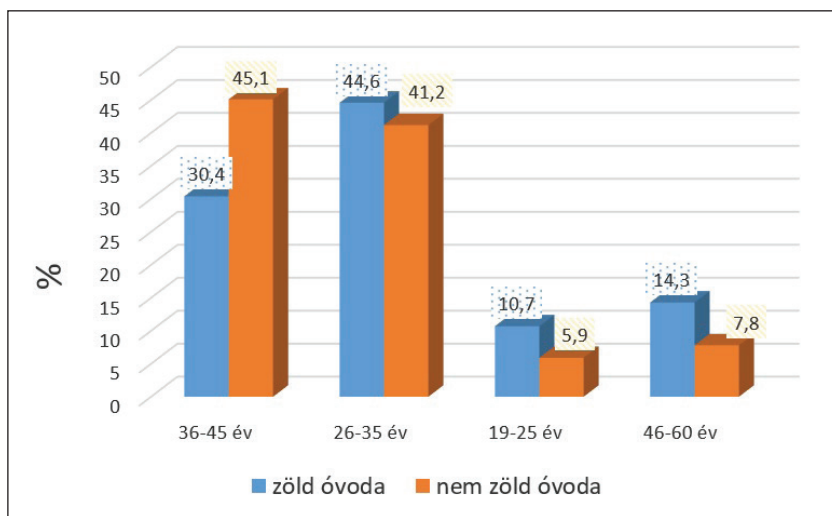

1. ábra: A válaszadók megoszlásának aránya.

Forrás: a szerzők

A minta életkori megoszlása

A „Zöld óvodákban” a válaszadók 30,4% -a 36-45 év közötti, 44,6%-a 26-35 év közötti, 10,7%-a 19-25 év közötti, 14,3%-a 46-60 év közötti az életkort tekintve. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók 45,1%-a 36-45 év közötti, 41,2%-a 26-35 év közötti, 5,9%-a 19-25 év közötti, 7,8%-a 46-60 év közötti az életkort tekintve. A „Zöld” és a „nem Zöld” óvodákban a kérdőívet kitöltő szülők többsége 26-35 év közötti, illetve 36-45 év közötti (2.ábra).

2. ábra: A válaszadók életkori megoszlásának aránya.

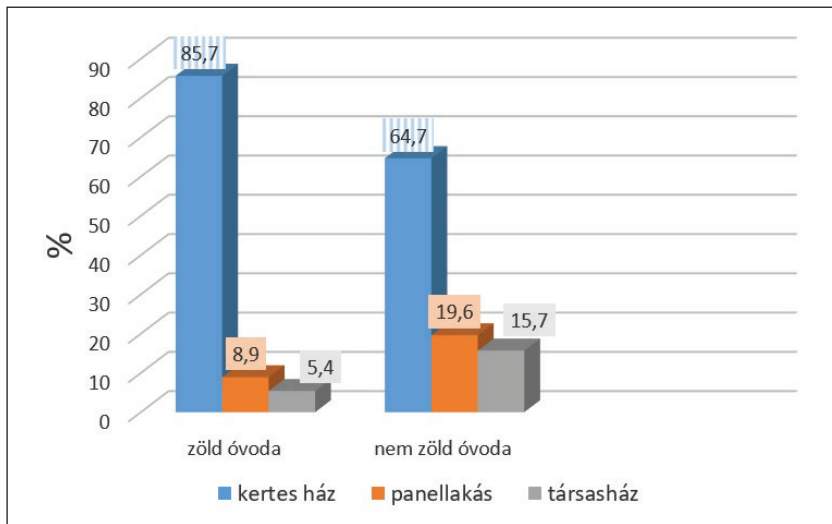
Forrás: a szerzők

A válaszadók iskolai végzettségének és településtípusonkénti megoszlása

Az iskolai végzettség tekintetében a „Zöld óvodákba” járó gyermekek szülei 51,7%-a középiskolai, 42,9%-a főiskolai/egyetemi végzettséggel rendelkezik. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók 52,9%-a középiskolai, míg 45,1%-a főiskolai/egyetemi végzettséggel rendelkezik, 2%-a egyetemi hallgató. A „Zöld óvodákban” a válaszadók közül 76,8%-uk városban, 8,9%-uk megyeszékhelyen, 14,3%-uk faluban él. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók közül 58,8%-a városban, 13,7%-a megyeszékhelyen, 27,5%-a faluban él. A „Zöld” és a „nem Zöld” óvodákban a válaszadók többsége városban él, mint ahogy az a magyar lakosság többségére jellemző.

A lakástípusokra vonatkozó adatok

A lakástípusokra vonatkozó adatok szerint a „Zöld óvodákban” a kitöltők 85,7%-a kertés házban, 8,9%-a panellakásban, 5,4%-a társasházban él. A „nem Zöld” óvodákban a kitöltők 64,7%-a kertés házban, 19,6%-a panellakásban, 15,7%-a társasházban él.

3. ábra: A lakástípusokra vonatkozó válaszok arányának a megoszlása

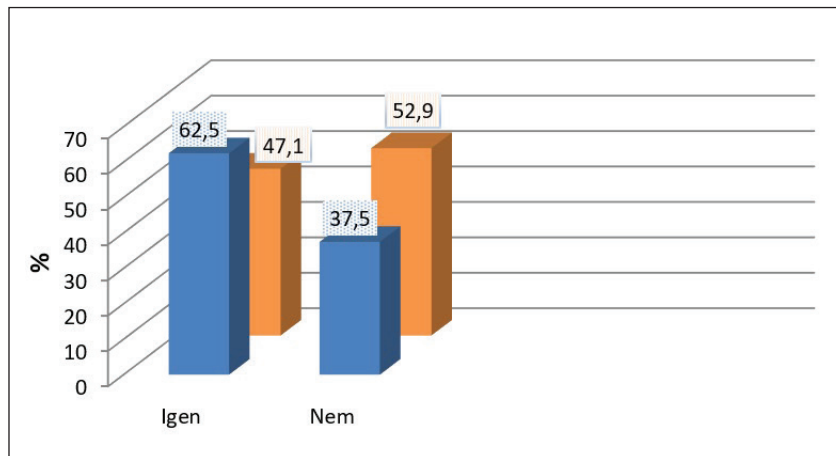
Forrás: a szerzők

Eredmények

A szülők tájékozottsága a Zöld Óvoda programról

A „Zöld óvodákban”, ahogyan az 4. ábrán is látható a kérdőívet kitöltők több, mint fele pontosan 62,5%-a igennel válaszolt, vagyis már az óvoda kiválasztása előtt ismerte az óvoda programját. Nemmel válaszolt a kitöltők 37,5%-a, aki nem ismerte előzetesen a speciális nevelési programot. A „nem Zöld” óvodákban pedig, a kitöltők 47,1%-a válaszolt igennel, vagyis, hogy már az óvoda kiválasztása előtt ismerte a Zöld Óvodák programját, 52,9% válaszolt nemmel. Az eredmények azt mutatják, hogy a szülők egy része igen tudatosan választ intézményt, mely már az óvodaválasztást is befolyásolja. A Zöld óvodát és a nem Zöld óvodát választó szülők ismerete a Zöld Óvodai programról szignifikáns eltérést mutatott ($\chi^2=117,8$, $df=6$, $p=0,000$). A Zöld óvodát preferáló szülők nagy része ismeri a nevelési programot és mivel ez tartalmazza

a környezeti értékekre fókuszáló nevelést és az egészségtudatos magatartást, így azzal egyetértve választják gyermekeiknek az óvodát. A kutatás igazolja, hogy a Zöld óvodába járó gyerekek szülei tudatosabbak, tájékozottabbak az óvoda programról.

4. ábra: A válaszadók tájékozottságának aránya a Zöld Óvodák programjairól

Forrás: a szerzők

Az óvoda kiválasztását befolyásoló tényezők

A „Zöld óvodában” a válaszadók 33,9%-át teljes mértékben, 30,4% -át nagymértékben, 26,8%-át többnyire, 1,8%-át részben, 7,1%-át egyáltalán nem befolyásolta az óvoda programja az intézmény választása során. A „nem Zöld óvoda” válaszadói 9,8%-át teljes mértékben, 19,6% -át nagymértékben, 17,6%-át többnyire, 13,7%-át részben, 39,2%-át egyáltalán nem befolyásolta az óvoda programja az intézmény választásakor (1. táblázat). A „Zöld óvodákban” a válaszadók 57,1%-át teljes mértékben, 19,6% -át nagymértékben, 16,1%-át többnyire, 1,8%-át részben, 5,4%-át egyáltalán nem befolyásolták az óvodapedagógusok az intézmény választása során. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók 41,2%-át teljes mértékben, 47,1%-át nagymértékben, 5,9%-át többnyire, 3,9%-át részben, 2%-át egyáltalán nem befolyásolták az óvodapedagógusok az intézmény választása során. A „Zöld óvodákban” a válaszadók 46,4%-át teljes mértékben, 23,2% -át nagymértékben, 19,6%-át többnyire, 1,8%-át részben, 8,9%-át egyáltalán nem befolyásolta az óvoda közeli elhelyezkedése az intézmény választása során. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók 74,5%-át teljes mértékben, 13,7% -át nagymértékben, 5,9%-át többnyire, 2%-át részben, 3,9%-át egyáltalán nem befolyásolta az óvoda közeli elhelyezkedése az intézmény választá-

sa során. A „Zöld óvodákban” a válaszadók 60,7%-át teljes mértékben, 16,1% -át nagymértékben, 19,6%-át többnyire, 3,6%-át egyáltalán nem befolyásolta az ismerősök javaslata az intézmény választása során. A „nem Zöld” óvodákban a válaszadók 47,1%-át teljes mértékben, 21,6% -át nagymértékben, 13,7%-át többnyire, 3,9%-át részben, 13,7%-át egyáltalán nem befolyásolta az ismerősök javaslata az intézmény választása során.

A szülők mennyire tudatosan választanak a gyermekük számára óvodát. A válaszok alapján megállapítható, hogy az intézmény választásában a „Zöld óvodát” választó szülők körében fontosabb az óvoda programja a választás során, mint a „nem Zöld” óvodákban. A „Zöld óvodákban” a szülők tehát fontosnak tartják a környezet-tudatos magatartási szokások, a környezetbarát szemléletmód formálását az óvodai nevelés során. Mindemellett a „Zöld” és „nem Zöld” intézményekben egyaránt meghatározó volt az óvoda választásában az óvoda közeli elhelyezkedése. Amennyiben összehasonlítottuk a Zöld óvodába és nem Zöld óvodába járó szülők intézményválasztást befolyásoló tényezőket, úgy azt mondhatjuk, hogy a Zöld óvodát választó szülőknek az óvoda programja, az óvodapedagógus személye és az ismerősök ajánlása fontosabb volt, mindhárom tényező esetében szignifikáns különbség volt a válaszokban ($p < 0,05$). A nem Zöld óvodába járó szülők intézményválasztását a praktikus ok, mint az óvoda közeli elhelyezkedése, szignifikánsan nagyobb mértékben befolyásolta, mint a Zöld óvodát választó szülők esetében ($p < 0,005$).

Az óvoda kiválasztását befolyásoló tényezők		5	4	3	2	1
		(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Zöld óvoda	Az óvoda programja miatt	33,9	30,4	26,8	1,8	7,1
Nem Zöld óvoda		9,8	19,6	17,6	13,7	39,2
Zöld óvoda	Az óvodapedagógusok miatt	57,1	19,6	16,1	1,8	5,4
Nem Zöld óvoda		41,2	47,1	5,9	3,9	2
Zöld óvoda	Az óvoda közeli elhelyezkedése miatt	46,4	23,2	19,6	1,8	8,9
Nem Zöld óvoda		74,5	13,7	5,9	2	3,9
Zöld óvoda	Ismerősök javasolták	60,7	16,1	19,6	0	3,6
Nem Zöld óvoda		47,1	21,6	13,7	3,9	13,7

1. táblázat: Az óvoda kiválasztását befolyásoló tényezők (%)

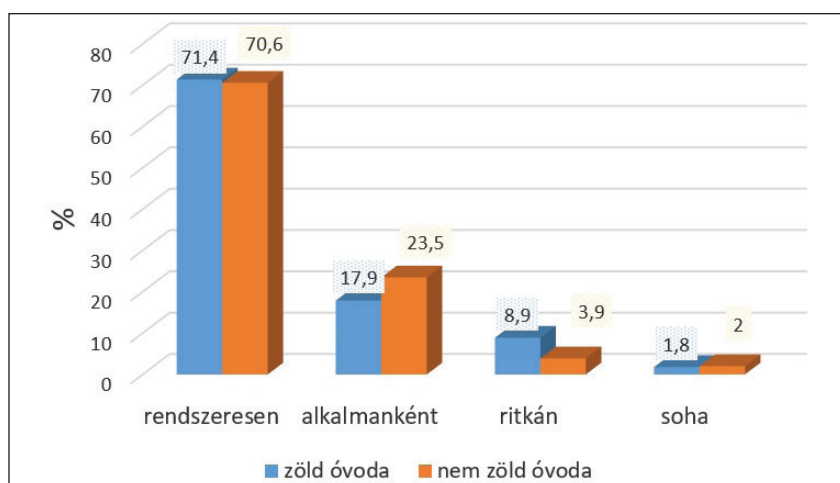
Jelmagyarázat: 5= teljes mértékben jellemző, 4= nagymértékben jellemző, 3=többnyire jellemző, 2=részben jellemző, 1=egyáltalán nem jellemző

Forrás: a szerzők

Táplálkozási szokások

„Óvodába indulás előtt gyermeke szokott-e reggelizni?”

A „Zöld óvodákban” a válaszok alapján a gyermekek 71,4%-a rendszeresen, 17,9%-a alkalmanként, 8,9%-a ritkán, 1,8%-a soha nem szokott reggelizni. A „nem Zöld” óvodákban a válaszok alapján a gyermekek 70,6%-a rendszeresen, 23,5%-a alkalmanként, 3,9%-a ritkán, 2%-a soha nem szokott reggelizni. Az adatok alapján tehát, a szülők mind két intézmény esetében fontosnak tartják, hogy a gyermekük rendszeresen reggelizzen, így ezekben a válaszokban szignifikáns különbséget nem tudtunk kimutatni (5. ábra).

5. ábra: A válaszadók véleményeinek megoszlása a reggelizés fontosságáról

Forrás: a szerzők

„Milyen folyadékot fogyaszt leggyakrabban gyermeke?”

A „Zöld óvodákban” a szülők bevallása alapján a gyermekek közül 60,7%-a fogyaszt rendszeresen csapvizet, 41,1%-a ásványvizet, 50%-a gyümölcslevet, 30,4%-a teát, 1,8%-a cukros üdítőitalt, 16,1%-a tejalapú italokat. A nem Zöld” óvodákban viszont a szülők bevallása alapján a gyermekek közül 72,5%-uk csapvizet, 33,3%-uk ásványvizet, 64,7%-uk gyümölcslevet, 41,2%-uk teát, 7,8%-uk cukros üdítőitalokat, 9,8%-uk tejalapú italokat fogyasztanak a leggyakrabban. A folyadékfogyasztás esetében megállapítható, hogy a víz, ásványvíz és gyümölcslé mind a két típusú óvodába járó gyerekek

esetében megjelenik hasonló módon, ám a nem Zöld óvodákba járó gyermekek több teát és cukros üdítőt fogyasztanak, mint a Zöld óvodába járó társaik ($p < 0,005$).

Gyümölcsfogyasztás

A „Zöld óvodákban” és a „nem Zöld” óvodákban egységesen a kitöltők 100% válaszolta azt, hogy a gyermeke fogyaszt gyümölcsöt (2. táblázat). A „Zöld óvodákban” a szülők válaszai alapján a gyermekek 53,6%-a naponta egyszer, 25%-a naponta párszor, 17,9%-a hetente párszor, 3,6%-a havonta fogyaszt friss gyümölcsöt. A „nem Zöld óvodákban” a szülők válaszai alapján a gyermekek 43,1%-a naponta egyszer, 31,4%-a naponta párszor, 25,5%-a hetente párszor fogyaszt friss gyümölcsöt. Mindkét intézménybe járó gyerekek étkezésében jelen van a gyümölcsfogyasztás, annak a gyakorisága között szignifikáns eltérést nem tudtunk kimutatni.

Zöldségfogyasztás

A „Zöld óvodákban” a kitöltők 94,6%-a válaszolta, hogy a gyermeke fogyaszt Zöldséget, 5,4%-a válaszolta, hogy a gyermeke nem fogyaszt Zöldséget. A „nem Zöld” óvodákban a kitöltők 90,2%-a válaszolta, hogy gyermeke fogyaszt Zöldséget, 9,8%-a válaszolta, hogy gyermeke nem fogyaszt Zöldséget (2. táblázat). A Zöldségfogyasztás gyakorisága hasonlóan alakult a két intézménybe járó gyerekek körében.

Édességfogyasztás

A „Zöld óvodákban” a kitöltők közül 98,2%-a válaszolta azt, hogy gyermeke fogyaszt édességet, 1,8%-a válaszolta azt, hogy gyermeke nem fogyaszt édességet. A „nem Zöld” óvodákban a kitöltők közül 94,1%-a válaszolta azt, hogy gyermeke fogyaszt édességet, 5,9%-a válaszolta azt, hogy nem fogyaszt gyermeke édességet (2. táblázat). A „Zöld óvodákban” az adatok alapján a gyermekek 69,6%-a hetente párszor, 16,1%-a naponta egyszer, 10,7%-a naponta párszor, 3,6%-a havonta fogyaszt édességet. A „nem Zöld” óvodákban az adatok alapján a gyermekek 39,2%-a naponta egyszer, 35,3%-a hetente párszor, 19,6%-a naponta párszor, 5,9%-a havonta fogyaszt édességet. Az eredmények szignifikáns eltérést mutattak az édességfogyasztás gyakoriságában, hiszen a nem Zöld óvodába járó gyerekek körében többen voltak azok, akik napi rendszerességgel fogyasztanak édességet ($p < 0,05$).

Tejtermékfogyasztás

A „Zöld” és „nem Zöld” intézményekben a kitöltők 100%-a válaszolt igennel, tehát gyermekük fogyaszt tejterméket (2. táblázat).

Húsfogyasztás

A „Zöld óvodákban” a választ adó szülők 100%-a válaszolt igennel, vagyis, hogy gyermeke fogyaszt húsféléket. A „nem Zöld” óvodákban a választ adó szülők 98%-a válaszolt igennel, vagyis, hogy gyermeke fogyaszt húsféléket, 2%-a nemmel (2. táblázat).

		Igen (%)	Nem (%)		Igen (%)	Nem (%)
Gyümölcs	Zöld Óvoda	100%	0,0%	Nem Zöld óvoda	100%	0,0%
Zöldség		94,6%	5,4%		90,2%	9,8%
Édesség		98,2%	1,8%		94,1%	5,9%
Tejtermék		100%	0,0%		100%	0,0%
Hús		100%	0,0%		98%	2%

2. táblázat: A gyermekek táplálkozási szokásaira vonatkozó

Forrás: szerzők.

Tudatos vásárlói magatartás

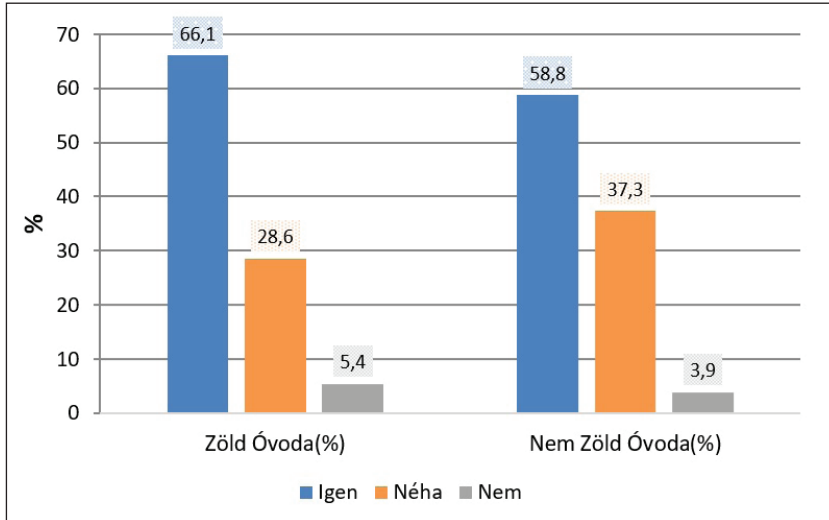
A vásárláskor sok fogyasztó előnyben részesíti a minőségi élelmiszereket, azaz nyomon követik annak összetételét. A csökkentett só, zsírtartalmú, a kalóriaszegény ételek, az adalék vagy tartósítószer mentes ételek preferálása a vásárlási döntésben az egészségtudatos fogyasztók főbb jellemzői (Czabai et. al. 2007, Barna et. al. 2018, Kiss-Szakály 2015, Kiss et. al. 2016).

Rákérdeztünk kutatásunkban arra, hogy a megvásárolt élelmiszereknek nézik-e az összetételét, származási helyét?

A 6. ábrán látható, hogy a „Zöld óvodában” a kitöltő szülők közül 66,1%-uk igen, 28,8%-uk néha, 5,4%-uk nem nézi a megvásárolt élelmiszerek összetételét, származási helyét. A „nem Zöld” óvodákban a kitöltő szülők közül 58,8%-uk igen, 37,3%-uk néha, 3,9%-uk nem nézi a megvásárolt élelmiszerek összetételét, származási helyét.

A válaszok alapján mind két intézményben közel azonos arányban fontos a szülők számára, hogy ismerjék az adott élelmiszer származási helyét, összetételét. A kérdőívet

kitöltő szülők között a kertés házban élő, saját kertjében gyümölcsöt/Zöldséget termelő szülők számára egyértelműen fontosabb a megvásárolt élelmiszerek származási helye, összetétele. A vidéken élő családoknál mind a mai napig jellemző az állattenyésztés, és növénytermelés. Gyakran saját maguk termelik meg az elfogyasztásra szánt, egészséges javakat. Míg a panellakásban élő szülők gyakrabban jelölték azt, hogy néha, vagy nem tekintik meg a megvásárolni kívánt élelmiszer összetételét/származási helyét.

6. ábra: A szülők vásárlási szokásai - szülői tudatosság a vásárlás során.

Forrás: a szerzők

Környezettudatosság

A „Zöld” és „nem Zöld” intézményekben a válaszadók 100%-a igennel válaszolt, tehát fontosnak tartják a környezetvédelmet. A gyermek számára meghatározó a szülői minta, a szülők környezettudatossága, a környezettel való harmonikus együttélés pozitív példa a gyermek számára. Az eredmények (3. táblázat) azt mutatják, hogy a kitöltő szülők többsége mind két intézmény esetében fontosnak tartja a környezetvédelmet, ám ennek megvalósításában különbségeket tudtunk kimutatni. A Zöld óvodába járó szülők között szignifikánsan többen vannak, azok, akik teljes mértékben felelősséget éreznek a környezetük iránt, akik szelektíven gyűjtik a hulladékot akik energiatakarékos háztartási berendezéseket használnak ($p < 0,05$), mint a nem Zöld óvodát preferáló szülők. A nem Zöld óvodába járó szülők között magasabb azok aránya, akikre teljes mértékben igaz, hogy gépkocsi helyett tömegközlekedést, kerékpárt

használ vagy gyalogosan közlekedik ($p < 0,05$), mint a Zöld óvodát választó szülők között. Ez a válasz azzal is összefüggésbe hozható, hogy mivel a nem Zöld óvodát választó szülők az óvoda közelsége miatt döntenek az intézmény mellett, így esetükben könnyebb lehet megvalósítani ezt a közlekedési formát, illetve a Zöld óvodába járó szülők között többen lagnak kertés házba, kevesebben panel lakásba, ami megint alátámaszthatja a kapott eredményt.

Környezettudatosság a szülők körében		5	4	3	2	1
		(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Felelősséget érzek a környezetem iránt.	Zöld óvoda	67,9	30,4	1,8	0	0
	Nem Zöld óvoda	64,7	31,4	2,0	0	2
Szelektíven gyűjtöm a hulladékot.	Zöld óvoda	50,0	33,9	8,9	5,4	1,8
	Nem Zöld óvoda	31,4	35,3	15,7	9,8	7,8
Energiatakarékos háztartási berendezéseket használok.	Zöld óvoda	42,9	37,5	19,6	0	0
	Nem Zöld óvoda	29,4	31,4	39,2	0	0
Gépkocsi helyett tömegközlekedést, kerékpárt használok, vagy gyalog közlekedek.	Zöld óvoda	16,1	30,4	19,6	19,6	14,3
	Nem Zöld óvoda	29,4	13,4	29,4	15,7	11,8

3. táblázat: Környezettudatosság a szülők körében

Jelmagyarázat: 5= teljes mértékben jellemző, 4= nagymértékben jellemző, 3=többnyire jellemző, 2=részben jellemző, 1=egyáltalán nem jellemző

Forrás: a szerzők

Sport jelentősége

A sport fontosságára is rákérdeztünk, mint életmódelemre, melyre a szülőknek egy 1-5-ös skálán kellett válaszolni, hogy mennyire tartják fontosnak azt, hogy gyermekük sportoljon. A Zöld óvodába járó szülők 81,8%-a nagyon fontosnak tartja, míg 18,2%-uk fontosnak, míg a nem Zöld óvodába járó gyerekek szüleinek csupán 60%-a váli nagyon fontosnak a sportot és 32,5%-uk fontosnak, míg 7,5%-uk csupán közepesen fontosnak véli, mely válaszok szignifikáns eltérést mutatnak ($p < 0,05$). A Zöld óvodába járó szülők 82%-a nyilatkozta, hogy fontosnak tartják, hogy a a gyerekek a szabadban mozogjanak, sportoljanak, míg a nem Zöld óvodákba járó szülőknek csupán 32,5%-a nyilatkozta ugyanezt ($p < 0,05$).

A Zöld óvodát választó szülők értékrendjébe a sport markánsabban beépül és a sport és környezeti nevelés összekapcsolása, hiszen az outdoor sportolást részesítik előnybe.

Összegzés

Vizsgálatunk legfőbb célja az egészségnevelés szerepének vizsgálata volt, a „Zöld” és „nem Zöld” óvodákban. A szülőknek szánt kérdések során igyekeztünk feltárni, hogy milyen módon valósul meg a gyermek egészséges életmódra nevelése a családban, a szülők hogyan vélekednek a gyermekük óvodájának egészségnevelési tevékenységéről, mi jellemzi a családok környezettudatos szemléletét, van-e különbség a „Zöld” és „nem Zöld” intézményekbe járó gyermekek szüleinek egészség és környezettudatos életvitele között. Minden kérdéssor értékelhetően érkezett vissza a szülőktől. Megállapítottuk, hogy az egészséges életmód és a Zöld tartalmak szorosan összefüggnek, melyet a vizsgálatunk több aspektusa (sportolás a szabadban, megtermelt élelmiszerek, ételmiszer-összetétel nyomon követése) igazolt.

A környezettel való harmonikus együttélés alakítása meghatározó ezekben az intézményekben. Az esztétikus, tiszta, Zöld környezet alakítása, a virágos kertek, a fás – parkos övezet minden Zöld Óvoda jellemzője, egyben a Zöld Óvodává válás kritériuma is. Az intézményekben a gyermekekkel a lehető legtöbbet tartózkodnak a szabadban, a friss levegőn, a Zöld környezetben, mely növeli a friss szabad levegőn való tartózkodás idejét. Ez azért is fontos, mert a természet erőit használja fel (időjárás vagy éghajlat elemei) az immunrendszer erősítéséhez. Az intézmények élnek a helyi lehetőségekkel, amelyeket a tevékenységek során rendszerint ki is használnak. Ezáltal a gyermekek a lakóhelyük természeti értékeit, kincseit is megismerhetik. Összességében elmondható, hogy a Zöld Óvodákban a napi nevelőmunka egészét áthatja a környezettudatos az egészségtudatos, energiatakarékos szemlélet.

A helyi sajátosságokat kihasználva a „Zöld” és a „nem Zöld” intézményekben egyaránt kiemelt feladat a gyermekek egészségnevelése, az egészségtudatos életvitel megalapozása. A „Zöld” illetve a „nem Zöld” intézményekben az egészségnevelés megvalósulását törvényi háttér is biztosítja, hiszen minden óvodának rendelkezni kell, ún. egészségfejlesztési tervvel.

A Zöld óvodát választó szülőknek az óvoda programja, az óvodapedagógus személye és az ismerősök ajánlása fontosabb volt, mindhárom tényező esetében szignifikáns különbség volt a válaszokban ($p < 0,05$). A nem Zöld óvodába járó szülők intézményválasztását a praktikus ok, mint az óvoda közeli elhelyezkedése, szignifikánsan nagyobb mértékben befolyásolta, mint a Zöld óvodát választó szülők esetében ($p < 0,005$).

Feltételezésünk, miszerint a Zöld Óvodába járó gyermekek szülei tudatosabbak az egészséges életmód és a környezetvédelem területén, mint a „nem Zöld” intézményekbe járó gyermekek szülei részben beigazolódott.

A Zöld óvodába járó szülők között szignifikánsan többen vannak, azok, akik teljes mértékben felelősséget éreznek a környezetük iránt, akik szelektíven gyűjtik a hulladékot akik energiatakarékos háztartási berendezéseket használnak ($p < 0,05$), mint a nem Zöld óvodát preferáló szülők.

A gyerekek táplálkozási szokásaiban mind a Zöld óvodákba mind a nem Zöld óvodákba járó szülők fontosnak tartják, hogy gyerekeik reggelizzenek és rendszeresen fogyasszanak Zöldséget, gyümölcsöt melyek meg is valósulnak a gyerekek étkezésében. Amiben szignifikáns eredményeket tudtunk kimutatni, az édességfogyasztás gyakorisága, hiszen a nem Zöld óvodába járó gyerekek körében többen voltak azok, akik napi rendszerességgel fogyasztanak édességet ($p < 0,05$). A folyadékfogyasztás esetében a víz, ásványvíz és gyümölcslé mind a két típusú óvodába járó gyerekek esetében megjelenik hasonló módon, amiben különbség volt, az az, hogy a nem Zöld óvodákba járó gyermekek több teát és cukros üdítőt fogyasztanak, mint a Zöld óvodába járó társaik ($p < 0,005$). A Zöld óvodába járó szülők fontosabbnak tartják, hogy a gyermekük sportoljon, illetve azt is, hogy ezt a gyerekek a szabadban tegyék.

A publikáció elkészítését a „GINOP-2.3.2-15-2016-00062 Életminőség fejlesztése Kelet-Magyarországon: Táplálkozás-, teljesítménybiológiai és biotechnológiai experimentális kutatások és eszközfejlesztések a humán megbetegedések megelőzésére és kezelésére” projekt támogatta.

Hivatkozott források

- [1.] Al-Qerem W. – Pullen R. – McGarry K. – Ling J. (2016): Reported prevalence of allergy and asthma in children from urban and rural Egypt, *Air Qual. Atmos. Health* 9. 2016. 613–620.
- [2.] Barna F. – Bauerné G. A. – Kovács B. – Szakály Z.: (2018): Az alternatív étrendet követők helyi termékek vásárlásához kapcsolódó attitűdjei. *Táplálkozásmarketing* 5 : 2 pp. 3-15. , 13 p.
- [3.] Biró M. – Hidvégi P. – Tatár A. – Pucsok J.M. – Lenténé P.A. (2018): Possibilities for improving the quality of life in Hungary in the northern great plain region. In: Jaromír, Šimonek; Beáta, Dobay (szerk.) *Sport science in motion : proceedings from the scientific conference. Športová veda v pohybe: recenzovaný zborník vedeckých a odborných prác z konferencie. Mozgásban a sporttudomány: válogatott tanulmányok a konferenciáról.* Komárno, Szlovákia : Univerzita J. Selyeho, (2018) pp. 227-235.
- [4.] Biró M. – Müller A. – Ráthonyi-Ódor K. – Ráthonyi G. – Bácsné Bába É. – Dobay B. (2017): Az olimpiai játékok örökségei, különös tekintettel a gazdasági és társadalmi hatásokra. *Selye e-studies* 8 : 1 pp. 51-63.

- [5.] Biró M. (2006): Az úszásnemek megválasztásának és oktatási sorrendjének vízbiztonság és egészség szempontú megközelítése. Iskolai testnevelés és sport - elméleti módszertani és információs szaklap (32) pp. 13-20
- [6.] Biró M. (2015): A testnevelés aktuális kérdései. In: Révész László, Csányi Tamás (szerk.) Tudományos alapok a testnevelés tanításához i. Kötet: szemelvények a testnevelés, a testmozgás és az iskolai sport tárgyköréből. Társadalom-, természet- és orvostudományi nézőpontok. 286 p. Budapest: Magyar Diákisport Szövetség, pp. 105-136
- [7.] Breier E. (2011): A környezeti nevelési programok szerepe és hatásossága a hazai fenntartható hulladékgazdálkodási stratégia gyakorlati megvalósításában, egy konkrét példán keresztül, Thesis, BCE Gazdálkodástudományi Kar, Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék
- [8.] Czabai V. – Biró M. – Hajdu, P.(2007). Az Eszterházy Károly Főiskola hallgatóinak életmódja, sportolási szokásai. Acta academiae paedagogicae agrimensis nova series: sectio sport 34 pp. 29-38.
- [9.] D’Amato G. – Vitale C. – De Martino A. – Viegi G. – Lanza M. – Molino A. – Sanduzzi A. – Vatrella A. – Annesi-Maesano I. – D’Amato M. (2015): Effects on asthma and respiratory allergy of Climate change and air pollution, Multidiscip. Respir. Med. 10. Havas P. – Széplaki N. – Varga A. (2004). A környezeti nevelés magyarországi gyakorlata, Új Pedagógiai Szemle, 2004/1, pp. 12-25
- [10.] Kiss M. – Szakály Z. – Soós Mi. – Kontor E. (2016): Az egészségtudatosság megjelenése a magyar lakosság táplálkozási szokásaiban korcsoportonként. In: Biró, Lajos; Gelencsér, Éva; Lugasi, Andrea; Rurik, Imre (szerk.) A 60 éves Magyar Táplálkozástudományi Társaság XLI. vándorgyűlése : Program és az előadások kivonatai. Budapest, Magyarország : Magyar Táplálkozástudományi Társaság, pp. 38-38.
- [11.] Kiss V. Á. – Szakály Z. (2015): A fiatalok egészségtudatossága a táplálkozási szokásaikat illetően. In: Biró-Szigeti, Szilvia; Petruska, Ildikó; Szalkai, Zsuzsanna; Kovács, István; Magyar, Mária (szerk.) Az Egyesület a Marketing Oktatásért és Kutatásért XXI. országos konferenciájának tanulmánykötete : Budapest, 2015. augusztus 27-28. Budapest, Magyarország : Budapesti Műszaki Egyetem, (2015) pp. 145-154.
- [12.] Kőszegi I.R. (2019): A környezeti fenntarthatóság fontosságának vizsgálata a homokháti fiatal gazdák körében (egy primer kutatás részeredményeinek ismertetése). Gazdálkodás 63: 1 pp. 40-57.

- [13.] Labanc Gy. (1998). Óvodások környezeti nevelése, Réce-Füzetek 5., Alapítvány a Magyarországi Környezeti Nevelésért, p. 147.
- [14.] Lengyel A. – Szőke Sz. – Kovács S. – Dávid L. D. – Bácsné B. É. – Müller A. (2019): Assessing the essential pre-conditions of an authentic sustainability curriculum. *International Journal of Sustainability in Higher Education* 20 : 2 pp. 309-340. , 32 p.
- [15.] Lengyel A. (2017): A fenntarthatósági prioritások térbeli diszkontálása. *Területi Statisztika* 57: 2 pp. 183-204.
- [16.] Lenténé Puskás A. – Biró M. – Dobay B. – Pucsok J.M. (2018): A szabadidő sportolás kínálati elemeinek, és szolgáltatásainak vizsgálata Magyarország észak-alföldi régiójának szállodáiban. *Selye E-Studies* 9: 1 pp. 13-21.
- [17.] Lenténé Puskás A. – Hidvégi P. – Tatár A. – Pucsok J.M. – Biró M. (2018a): Recreational potential of the northern great plain region in Hungary, In: Jaromír, Šimonek; Beáta, Dobay (szerk.) *Sport science in motion : proceedings from the scientific conference. Športová veda v pohybe: recenzovaný zborník vedeckých a odborných prác z konferencie. Mozgásban a sporttudomány: válogatott tanulmányok a konferenciáról*, Komárno, Szlovákia : Univerzita J. Selyeho, (2018) pp. 218-226.
- [18.] Mercs Elizabet (2019): Egészséges életvitelre nevelés a „zöld” és a „nem zöld” óvodákban. Szakdolgozat, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar.
- [19.] Müller A. – Ráthonyi G. – Biró . – Ráthonyi-Ódor K. – Bács Z. – Ács P. – Hegyi G. – Bácsné B. É. (2018): The effect of complex climate therapy on rehabilitation results of elderly asthmatic and chronic obstructive airways disease (COPD) patients. *European Journal of Integrative Medicine* 20 pp. 106-114.
- [20.] Ráthonyi-Ódor K. – Urbánné Katona M. – Ráthonyi G., Biró M. (2016): Ötkarikás környezettudatosság. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport* XLIII : különszám pp. 117-136.
- [21.] Stregova Zs. – Biró M. – Széles Kovács Gy. (2015): A téli olimpiai játékok elfeledett versenyszámai. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport* 42 pp. 37-48.
- [22.] Szabó B. – Biró M. – Széles Kovács Gy. (2003): Tendencies to reform Content and Structure of Physical Education and Sport at School in the 21st Century. In: Pavel, Ružbarský PhD (szerk.) *Telesná výchova a šport v treťom tisícročí : Elektronický zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Prešov, Szlovákia: Prešovská Univerzita v Prešove, (2003) pp. 482-488.

- [23.] Szűcs, K. – Pál, L. (2018). Experience-oriented environmental education: opportunities for fairy-tale trails. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*, 8(2), 6-20.
- [24.] Thiengkamol N. (2012): Model of Environmental Education and Psychological Factors Influencing to Global Warming Alleviation. published three times a year, by Mediterranean Center of Social and Educational Research, CEMAS and Sapienza University of Rome. The journal publishes research, 3, 427.
- [25.] United Nations General Assembly (2002). Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014), Resolution 57/254. United Nations Decade of Education for Sustainable Development.
- [26.] Varga-Hatos K. – Karner, C. (2008): A lakosság egészségi állapotát befolyásoló tényezők. *Egészségügyi Gazdasági Szemle*, 2. sz.
- [27.] Villányi Gy. – Horváth H. A. – Varga A. (2010). Környezeti nevelés jellemzői a helyi óvodai

Szerzők:**Laoues-Czibalmos Nóra**

tanársegéd, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
laoues.nora@ped.unideb.hu

Dr. Habil. Müller Anetta (PhD.)

egyetemi docens
Debreceni Egyetem, gazdaságtudományi Kar, Vidékfejlesztés, Turizmus- és Sportmenedzsment Intézet, Sportgazdasági- és Menedzsment Tanszék.
muller.anetta@econ.unideb.hu

Dr. Mező Katalin (PhD.)

adjunktus, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
mezo.katalin@ped.unideb.hu

Mercs Elizabet

Óvodapedagógus, Balkány Szent Jácint Görögkatolikus Óvoda
elizabet93@freemail.hu

Molnár Anikó

sportközgazdász hallgató, Debreceni Egyetem, gazdaságtudományi Kar,
Vidékfejlesztés, Turizmus- és Sportmenedzsment Intézet, Sportgazdasági-
és Menedzsment Tanszék.
miller.e.annie@gmail.com